

ПРАКТИЧНА ЦИВІЛІСТИКА

УДК: 347.426.6

SUBSIDIARY APPLICATION OF DAMAGES COMPENSATION OBLIGATIONS

Kivalova Tetyana

Doctor of Law, Professor of Civil Law Department National University «Odessa Law Academy»

The obligations of damages compensation take a special place in the system of civil obligations, being an universal instrument of protection for damage caused to rights of civil legal relations participants. In an order to ascertain the mechanism of their application, let us consider the possibilities of their use in regard to the property relationships on purpose to define a place and value of compensation of damages caused to the owner in the general system of the property rights protection by means of civil legislation.

The choice of such subject for investigation is caused by the importance of providing of the property rights protection, due to what this aspect of application for norms of institute of damages compensation has already been attracted researchers' attention repeatedly [1, 2, 3, 4]. But a significant number of questions still remains unsearchable, what is especially noticeable in the context of updating of domestic civil legislation.

Based on the foregoing we can conclude that the issues of a scientific analysis of the legal regulation of damages compensation are important in theoretical and practical perspectives, what leads to the expediency of consideration of the relevant problem.

Proceeding to consideration of questions relating to the issues outlined above, we act on the premise that the concept of the civil law protection of property rights covers all the set of means provided by civil legislation which are used in connection with violations committed against these rights and are aimed at reinstatement or protecting of owners' property interests [5, p. 240; 6], though it is mostly understood as so-called suits in rem and exactly they are analyzed in detail [7, pp. 652 – 728; 8, pp. 49 – 96; 9; 10; 11, pp. 67 – 75; 12, pp. 364 – 375]. Sometimes the question is put wider and then the matter is about “the responsibility for violation of property rights” [13, p. 160] or about “the protection of property rights” [14, pp. 172 – 203].

At that, within the limits of the mentioned totality a few groups of methods of the property rights protection are distinguished. However, there is no unity among the scientists in the positions concerning the grounds and details of classification for the marked methods of protection. Thus, some authors distinguish only two types of methods of the property rights protection: proprietary and obligatory methods [15, p. 527]. Others name proprietary and obligatory methods and other methods of protection [16, pp. 171 – 173]. Certain lawyers distinguish the yet more types of the property rights protection: 1) basic proprietary methods; 2) subsidiary proprietary methods; 3) special methods; 4) obligatory methods [17, p. 3]. Some scientists, not specially classifying methods of the property rights protection, at the same time, state the fixation by the Civil Code of Ukraine a separate method of the property protection – a preventive one (part 2 Art. 386 of CC) [18, p. 130].

However, a lack of common approach and unified criteria does not allow to lay down a common idea about the system of protection in this area, what is undesirable from the standpoint of practice, where the exact definition of applicable norms depends on a clear definition of features and typology of those or other relationships, the possibility of the subsidiary application of the rules, the possibility of law analogy etc.

Taking into account the comments above, we will try, foremost, to define expediency and possibility of division of methods of the property rights protection into types using certain criteria.

In our opinion, from the point of practice view, the initial division of the methods of the property rights protection should be the distinction of special (specific) and general universal (auxiliary, subsidiary) methods of protection.

Among the first ones are the methods of property protection, the primary objective of which is the protection of property relations, ensuring the

claims for the return the groundlessly acquired or saved property Chapter 83 of the CC of Ukraine etc.).

Detailed consideration of the above-mentioned methods of the property rights protection is not our task. The proposed above classification was to primarily pay attention to the special importance of the damages compensation obligations among the other (real and obligatory, contractual and non-contractual) means of the property rights protection.

This importance is that the damages under Chapter 82 of the CC of Ukraine is not only one of the universal means of the property rights protection, but is also a powerful subsidiary method.

In particular, the use of such a special method of the property rights protection as the recognition as invalid of a legal act, that violates of the property rights, according to Part 2 Art. 393 of the CC of Ukraine may be accompanied by the restoration of the situation that existed before the adoption of this act. If it is impossible to restore the previous position the owner has a right for the compensation of property and moral harm. However, this norm does not specify the certain principles and terms on which such compensation should be conducted. So does not assign the principles, conditions and amount of damages caused to the owner Art. 394 of the CC of Ukraine, which is restricted by the pointing out that the owner of land, houses and other buildings shall be entitled to compensation due to decrease in value of these objects as a result of activity that led to the reduction of environmental and noise proofness of area, natural characteristics of land degradation [18, pp. 189-193].

Appeal to the Art. 22 and Art. 23 of the CC of Ukraine, which contain rules on compensation of losses and other ways of the property damage compensation as well as compensation for moral damage, does not let to achieve the desired effect, because that rules contain only general provisions for such compensation.

Premises also apply to cases of reimbursement of the losses, inflicted by the property rights violations, not involved in the deprivation of the possession. It also was suggested in literature that such losses can be recovered by the satisfaction of a negatory claim [16, p. 261], however, as experience indicates, it is not always possible to achieve.

In this connection it is expedient to appeal to the norms of Chapter 82 of the Civil Code of Ukraine, which regulate the non-contractual relations arising due to harm-doing.

It should be noted that the provisions of Chapter 82 of the CC of Ukraine have, though, dual nature, being in its essence and purpose both norms of direct application and of the subsidiary application.

Under the “direct application” we mean application of the specially set norms of legislation to those or other relations in cases directly prescribed by law. The subsidiary application of norms embraces a situation, when a law enforcement body uses the concrete requirements of the related legal institute or a related (coherent) branch of law [20, pp. 111 – 112]. Meanwhile the norms of the other branch of law are used usually only in those cases, when for the formulation of legislation economy legislator avoids duplication of identical or similar norms in different branches of law [21, pp.17, 746, 747]. The obligations of damages compensation are an exception from a general rule, as they are used in all cases of harm-doing, regardless of branch kind of relationships to the participants of which harm was inflicted. But they can be applied only in the absence of the special branch norms which regulate the responsibility at the branch level. The dynamics of the application of civil law norms on liability for damage in other relationships is clearly seen in the field of the existed in due time collective farm legislation [22, pp.14; 20, p. 132].

So, on the one hand, Chapter 82 of the CC rules are used to civil relations arising under the circumstances provided by the regulations of this chapter (in certain cases of harm-doing as a result of wrongful and, sometimes, lawful actions).

On the other hand, Chapter 82 of the CC rules can be applied subsidiarily to the civil relations arising from reasons not directly provided in the mentioned chapter.

And, in some cases secondary application of this chapter regulations occurs due to the direct order of the law (for example, Art. 1165 of the CC of Ukraine stipulates that “the damage caused due to no removal of threat to life, health, property of natural persons or to property of legal entities shall be reimbursed in accordance with this Code”, i. e. under the CC regulations about the damages compensation – Chapter 82 of the CC of Ukraine), while in others – such secondary application is based on consideration of the essence of the appropriate relationship and a lack of the legal regulation [23, p. 271].

Concerning the special methods of the property rights protection, the Chapter 82 of the CC of Ukraine regulations are applied to them exactly from the last reasons – in consideration of the nature of the ownership violation and a lack of their regulation in the third book of the Civil Code in an order to avoid duplication of the rules on damages.

Thus, as stated above, owner’s rights may be protected by filing a claim for compensation of damages caused by anientisement or destruction

6. Дзера І. О. До питання про поняття та класифікацію цивільно—правових засобів захисту права власності / І. О. Дзера // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Правознавство. — Чернівці : ЧДУ. — 1999. — Вип. 70. — С. 36 — 40.
7. Право собственности: Актуальные проблемы / отв. ред. В. Н. Литовкин, Е. А. Суханов, В. В. Чубаров.— М. : Статут, 2008.
8. Дзера І. О. Цивільно—правові засоби захисту права власності в Україні / І. О. Дзера. — К. : Юрінком Інтер, 2001. — 256 с.
9. Дзера І. О. Виправний позов у цивільному праві / І. О. Дзера // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Правознавство. — Чернівці : ЧДУ. — 2000. — Вип. 82. — С. 31 — 37.
10. Моргунов С. В. Виндикация в гражданском праве. Теория. Проблемы. Практика / С. В. Моргунов. — М. : Статут, 2006. — 301 с.
11. Егоров Н. Д. Гражданско-правовое регулирование экономических отношений : учеб. пособие. — Л. : Издательство Ленинградского университета, 1986.
12. Маттеи У. Основные положения права собственности/ У. Маттеи, Е. А. Суханов. — М. : Юрист, 1999.
13. Право власності в Україні / за ред. Я. М. Шевченко. — К. : Бліц-Інформ, 1996.
14. Право собственности в СССР / под ред. Ю. К. Толстого, В. Ф. Яковлева. — М. : Юрид. лит., 1989. — 288 с.
15. Цивільне право України: підруч. у 2-х кн. / [О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер. — Кн. 1. — 2002. — 720 с.
16. Васильченко В. В. Коментар та постатейні матеріали до законодавства України про власність / В. В. Васильченко, О. О. Михайленко. — Х. : Одиссей, 2007. — 800 с.
17. Дзера І. О. Цивільно—правові засоби захисту права власності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. О. Дзера. — К., 2001. — 21 с.
18. Жилінкова І. Превентивний спосіб захисту права власності / І. Жилінкова // Вісник Академії правових наук України. — 2005. — № 3 (42). — С. 130 — 136.
19. Дзера О. В. Розвиток права власності громадян в Україні : моногр./ О. В. Дзера — К. : Вентурі, 1996. — 272 с.
20. Боннер А. Т. Применение нормативных актов в гражданском процессе / А. Т. Боннер. — М. : Юрид. лит., 1980. — 160 с.
21. Бару М. О. О субсидиарном применении норм гражданского права к трудовым правоотношениям / М. О. Бару // Советская юстиция. — 1963. — № 14. — С. 17.
22. Петров В. Колхозное законодательство в судебной практике/ В. Петров // Советская юстиция. — 1972. — № 13. — С. 14.
23. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти) : моногр./ Т. С. Ківалова. — Одеса : Юридична література, 2008. — 360 с.
24. Право власності в Україні : навч. посіб. / [О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін.] ; за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер, 2000. — 816 с.
25. Відшкодування шкоди, завданої правам власника // Цивільне право України: підручник в 2-х т. / [Є. О. Харитонов, О. В. Дзера, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. — Х. : Одиссей. — Т. 1. — 2008. — С. 621 — 622.
26. Ківалова Т. С. Відшкодування шкоди у системі способів захисту прав власника/ Т. С. Ківалова // Вісник прокуратури. — 2008. — № 4. — С. 97 — 103.
27. Право інтелектуальної власності : Академічний курс : підруч. / [О. П. Орлюк, І. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.] ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К. : Ін Юре, 2007.
28. Бошицький Ю. Л. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник / Ю. Л. Бошицький. — К. : Логос, 2007.
29. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько—правовий аспект / Р. Б. Шишка. — Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. — 368 с.
30. Ківалова Т. С. Відшкодування шкоди, завданої порушенням права інтелектуальної власності / Т. С. Ківалова // Проблеми права інтелектуальної власності : круглий стіл, 14 березня 2008 р. : тези доп. — Одеса, 2008. — С. 10 — 13.
31. Мельник О. М. Проблема охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні / О. М. Мельник. — Харків : Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2002.
32. Чечі Д. Охорона інтелектуальної власності в Угорському праві : моногр. / Д. Чечі ; за заг. ред. і в пер. Ю. Л. Бошицького. — К. : Логос, 2006. — 184 с.
33. Антонюк О. І. Деякі загальнотеоретичні питання визначення поняття правового захисту у цивільному праві / О. І. Антонюк // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : збірник наукових праць. — Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ. — 2002. — № 2. — С. 309 — 319.
34. Харитонова О. І. Право власності і право інтелектуальної власності: проблема співвідношення / О. І. Харитонова // Проблеми права інтелектуальної власності : тези доп., круглий стіл, 14 березня 2008 р.— Одеса, 2008. — С. 5 — 6.

АНОТАЦІЯ

Ківалова Т.С. Субсидіарне застосування зобов'язань відшкодування шкоди. — Стаття.

Стаття присвячена дослідженню механізму застосування зобов'язань відшкодування шкоди. Розглянуто можливості їх використання стосовно відносин власності з метою встановлення місця і значення відшкодування шкоди, завданої власнику, у загальній системі захисту права власності засобами цивільного законодавства. Визначено договірні та недоговірні способи захисту права власності. Зазначено, що відшкодування шкоди є не лише одним з універсальних способів захисту права власності, але й виступає як потужний субсидіарний засіб.

Ключові слова: відшкодування шкоди, власність, захист права власності, договірні способи захисту, недоговірні способи захисту, універсальний спосіб, субсидіарний засіб, майновий інтерес, позов, майнова шкода.

АННОТАЦИЯ

Кивалова Т.С. Субсидиарное применение обязательств возмещения вреда. — Статья.

Статья посвящена исследованию механизма применения обязательств по возмещению вреда. Рассмотрены возможности их использования относительно отношений собственности с целью установления места и значения возмещения вреда, нанесенного собственнику, в общей системе защиты права собственности средствами гражданского законодательства. Определены договорные и недоговорные способы защиты права собственности

